

Projektni pristup turističkoj valorizaciji kulturnih resursa na primjeru Petrove gore

Vuljanić, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:299627>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-30**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Preddiplomski sveučilišni studij

PETRA VULJANIĆ

**Projektni pristup turističkoj valorizaciji kulturnih resursa na
primjeru Petrove gore**

**Project approach to tourism valorization of cultural resources on
the example of Petrova gora**

Završni rad

Opatija, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Preddiplomski sveučilišni studij
Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu
Studijski smjer: Menadžment u hotelijerstvu

**Projektni pristup turističkoj valorizaciji kulturnih resursa na
primjeru Petrove gore**

**Project approach to tourism valorization of cultural resources on
the example of Petrova gora**

Završni rad

Kolegij: **Menadžment institucija kulture i
umjetnosti**

Student: **Petra Vuljanić**

Mentor: **doc. dr. sc. Jelena Đurkin Badurina**

Matični broj: 24844/19

Opatija, lipanj 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG RADA

Petra Vuljanić

(ime i prezime studenta)

24844/19

(matični broj studenta)

Projektni pristup turističkoj valorizaciji kulturnih resursa na primjeru Petrove gore

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, _____ lipanj 2023

Petra Vuljanić

Potpis studenta

Sažetak

U ovome radu je kroz projektni pristup analizirana valorizacija spomen-parka Petrova Gora. Početak rada daje ključne informacije o projektnom menadžmentu i valorizaciji kulturnih resursa. U nastavku je obrađena Petrova gora kroz analizu sadašnjeg stanja uz kratki opis prirodne i kulturne baštine. U glavnome dijelu ovoga rada detaljno je analizirana valorizacija svakog pojedinog resursa u parku, dok su u završnome dijelu ovoga rada brojčano prikazani troškovi realizacije projekta, troškovi poslovanja parka za jednu godinu i očekivani prihodi spomen-parka Petrove gore. Kroz cijeli rad spominje se važnost ovoga projekta za lokalno stanovništvo i turizam Republike Hrvatske. Petrova gora je u povijesti imala vrlo bitnu vojnu, društvenu i kulturnu ulogu što je za sobom ostavilo velik broj spomenika i lokaliteta. Temelj ovoga rada je detaljna analiza projekta valorizacije kulturne i prirodne baštine Petrove gore uz zadržavanje autentičnosti i pridržavanje načela održivog razvoja. Temelj je također, objasniti važnost ovoga projekta za razvoj ruralnog područja u kojemu se nalazi, kao i važnost za sveukupnu kulturnu baštinu Republike Hrvatske.

Ključne riječi: projekt; valorizacija; Petrova gora; kulturni resursi.

SADRŽAJ

UVOD	1
1. DEFINIRANJE PROJEKTA I PROJEKTOG MENADŽMENTA	2
2. TURISTIČKA VALORIZACIJA KULTURNIH RESURSA	6
3. PETROVA GORA	10
3.1. KULTURNO POVIJESNA BAŠTINA	11
3.2. TURISTIČKA PONUDA	14
4. PROJEKT VALORIZACIJE PETROVE GORE	17
4.1. VALORIZACIJA PARKA PETROVE GORE	18
4.2. VALORIZACIJA MONUMENTALNOG SPOMENIKA USTANKU NARODA BANIJE I KORDUNA	19
5. MENADŽMENT VALORIZIRANE PETROVE GORE	22
5.1. UNAPRJEĐENJE TURISTIČKE PONUDE	22
5.2. PROMOCIJA	25
6. OPERATIVNI ASPEKTI REALIZACIJE PROJEKTA	26
6.1. TROŠKOVI REALIZACIJE PROJEKTA	26
6.2. TROŠKOVI POSLOVANJA	28
6.3. NOSITELJI, PARTNERI I FINANCIRANJE PROJEKTA	30
6.4. OČEKIVANI PRIHODI VALORIZIRANOG PARKA	30
ZAKLJUČAK	32
BIBLIOGRAFIJA	33
POPIS ILUSTRACIJA	35

Uvod

Predmet ovog završnog rada je izrada projekta valorizacije kulturnih resursa na primjeru spomen – parka Petrove gore. Petrova gora je spomen-park koji se nalazi na rubu Karlovačke županije u blizini Vojnića. Sastoji se od ukupno 84 kulturnih znamenitosti, a većina njih danas je napuštena i opustošena. I u toliko lošem stanju, Petrova gora privlači velik broj posjetitelja svake godine.

Projekt je zamišljen kao restauracija, renovacija i modernizacija većine znamenitosti u parku s ciljem oživljavanja parka i cjelokupnog ruralnog područja oko njega. Svrha ovoga rada je znanjima i vještinama stečenim tijekom obrazovanja, kroz projektni pristup, prepoznati potencijalne turističke atrakcije i oživjeti ih.

Znanstvene istraživačke metode korištene tijekom pisanja ovoga rada su metoda analize i sinteze, metoda deskripcije, povijesna, metoda kompilacije, indukcije i dedukcije te klasifikacije.

Završni rad sastoji se od šest glavnih poglavlja te popisa literature, tablica i slikovnih prikaza. U prvoj cjelini definiran je pojam projekta i projektnog menadžmenta, dok su u drugoj cjelini razrađeni pojmovi kulturnih resursa, kulturne baštine i turističke valorizacije. Treći dio rada podijeljen je na tri djela, a sastoji se od analize sadašnjeg stanja Petrove gore i kratkog opisa trenutne turističke ponude i kulturnih resursa na tome području. Četvrta cjelina odnosi se na sami projekt valorizacije Petrove gore te je u početnom dijelu ukratko opisan projekt i njegovi ciljevi, dok je u nastavku detaljno opisan projekt i sve njegove aktivnosti. Peti dio rada odnosi se na menadžment valoriziranog parka te razrađuje turističku ponudu i promotivne aktivnosti valoriziranog spomen-parka Petrove gore. Šesti dio fokusiran je na realizaciju projekta te se u njemu razrađuju troškovi realizacije projekta, troškovi poslovanja za jednu godinu i očekivani prihodi kao i vremenski okvir realizacije projekta, nositelji i partneri projekta te struktura njegova financiranja.

Zadnji dio rada je zaključak, u kojem je izneseno subjektivno mišljenje o projektu na temelju iskazanih podataka i dobivenih rezultata. Na kraju rada nalaze se bibliografija i popis ilustracija.

1. Definiranje projekta i projektnog menadžmenta

Projekt je „ciljno usmjerena, jednokratna, relativno nova i kompleksna namjera, produkt ili cjelovitost međusobno povezanih aktivnosti čije je trajanje vremenski ograničeno.“¹ Predstavlja privremeni napor koji se provodi kako bi se ostvario specifičan cilj. Svaki projekt ima definirane ciljeve i specifične zahtjeve koji se trebaju ispuniti kako bi se projekt smatrao uspješnim. „Pojam projekt rabi se za opis aktivnosti koje poduzeća odnosno organizacije ne obavljaju svakoga dana, već se takve djelatnosti obavljaju povremeno i prema potrebi, dakle jedinstveni su i privremeni.“²

„Američki institut za projektni menadžment (PMI), definira projekt kao privremeno nastojanje koje se poduzima u cilju stvaranja jedinstvenog proizvoda i usluge.“³ Projekti su ograničeni vremenom, resursima i budžetom, te obično zahtijevaju suradnju između različitih timova i dionika. Kako bi se postigli prethodno zadani ciljevi, uvodi se novi pojam - projektni menadžment.

Projektni menadžment kao pojam počeo se koristiti u Sjedinjenim Američkim Državama u vojne svrhe kroz pojmove projektni inženjer, projektni koordinator i projektni menadžer. Nastao je kao odgovor na potrebe novih, zahtjevnih vojnih istraživanja o sustavu podrške i razvoju novih vrsta naoružanja. U početku su se tehnike projektnog menadžmenta koristile samo tijekom konstrukcije, obrane i inženjeringa, ali su se ubrzo počele koristiti i u drugim poljima.

U dvadesetim godinama mnoga su poduzeća počela shvaćati vrijednost projektnog menadžmenta, te se on počinje redovno primjenjivati kao sredstvo za povećanje efikasnosti poslovanja poduzeća, smanjenja troškova poslovanja i učinkovitosti zaposlenika te postaje glavni preduvjet konkurentnosti.

Projektni menadžment je proces planiranja, organiziranja, kontrole i vođenja projekata s ciljem postizanja specifičnih ciljeva unutar određenih ograničenja kao što su vremenska ograničenja, ograničenja resursa i budžeta.

¹ Dujanić, Projektiranje organizacije I upravljanje projektima, 167.

² Baljkas, Omazić, Projektni menadžment, 31.

³ Zekić, Projektni menadžment, 9.

On uključuje upravljanje projektima od početka do kraja, uključujući definiranje ciljeva, odabir tima, procjenu zahtjeva, planiranje aktivnosti, praćenje i kontrolu napretka, upravljanje rizicima te komunikaciju sa svim dionicima projekta. Obuhvaća upravljanje projektima u različitim područjima, uključujući informatiku, proizvodnju, marketing, građevinarstvo, istraživanje i razvoj itd. Učinkovit projektni menadžment je ključan za postizanje ciljeva projekta unutar zadanih rokova i budžeta, a također osigurava visoku kvalitetu projekta i zadovoljstvo svih dionika.

Projektni menadžment je važno sredstvo modernog menadžmenta, a definira se i kao „alokacija i upotreba resursa kako bi se ostvarili zacrtani ciljevi u određenom razdoblju.“⁴

On obuhvaća sve funkcije općeg menadžmenta; planiranje, organiziranje, vođenje i kontrola, međutim za uspješnu izvedbu projekta potrebno je detaljnije definiranje područja unutar projektnog menadžmenta⁵:

- Upravljanje projektom integracijom ili integriranje projekata,
- Upravljanje projektom opsegom ili definiranje obuhvata i podjela radnih zadataka,
- Upravljanje vremenom,
- Upravljanje troškovima (i materijalnim resursima),
- Upravljanje kvalitetom,
- Upravljanje ljudskim resursima,
- Upravljanje komunikacijama,
- Upravljanje rizicima,
- Upravljanje nabavom.

Upravljanje projektom integracijom nastoji ustanoviti sustave i procedure te obuhvatiti sve procese za realizaciju projekta. Uključuje aktivnosti nastanka i razvoja projektnog plana, njegovo izvršenje i cjelokupnu kontrolu.

Upravljanje projektom opsegom dijeli projekt na manje cjeline radi lakše organizacije, dok upravljanje vremenom podrazumijeva definiranje i praćenje aktivnosti kako bi se osiguralo da se cjelokupni projekt izvrši u definiranom vremenskom okviru. Upravljanje troškovima i materijalnim resursima osigurava da se projekt izvrši unutar određenog budžeta, dok

⁴ Cetinski, Perić, Projektni menadžment, 21.

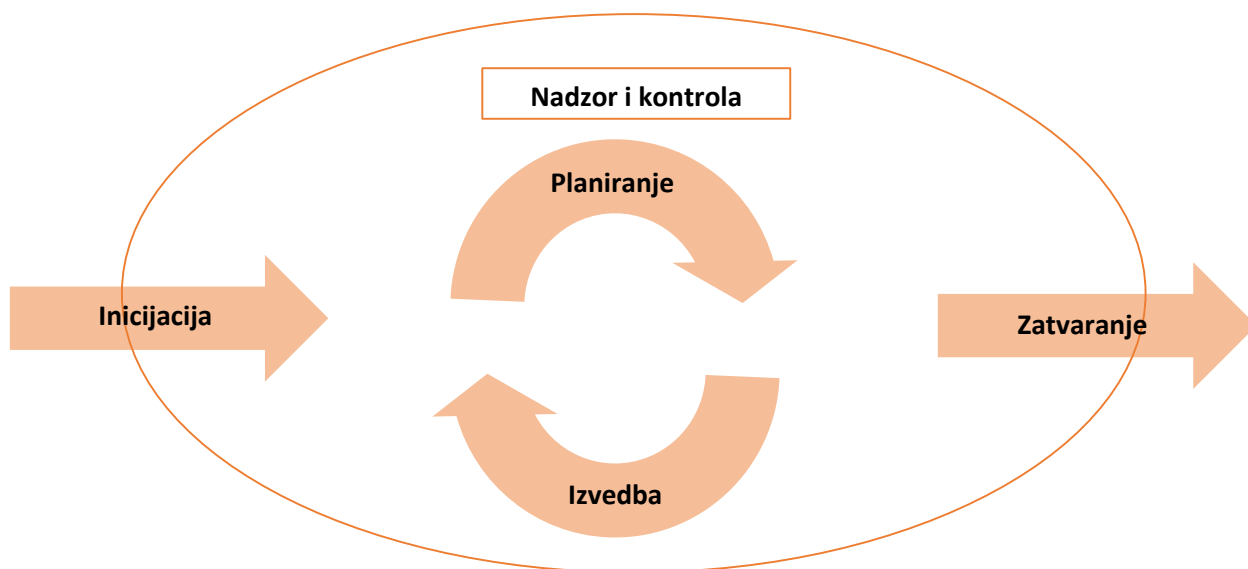
⁵ Cetinski, Perić, Projektni menadžment, 21

upravljanje kvalitetom nastoji osigurati da projekt ostvari ciljeve zbog kojih je i pokrenut. Upravljanje ljudskim resursima planira i pribavlja sve kadrove potrebne za najbolju realizaciju projekta, također, motivira tim i rješava moguće konflikte unutar njega.

Upravljanje komunikacijom osigurava pravovremeno prikupljanje, stvaranje i pohranu svih informacija potrebnih za realizaciju projekta. Upravljanje rizicima bavi se predviđanjem mogućih rizika te rješavanjem istih ako do njih dođe kako bi se osigurala jednostavna provedba projekta. Upravljanje nabavom osigurava sve materijalne i nematerijalne resurse potrebne za realizaciju projekta.

Cilj projektnog menadžmenta je vođenje projektnog tima kroz sve faze životnog ciklusa projekta kako bi se postigli određeni ciljevi, u određenom razdoblju, unutar određenog budžeta te kako bi se postiglo zadovoljstvo svih sudionika u projektu. Nastao je kao odgovor na potrebu poduzeća da udovolji novim zahtjevima tržišta uz ograničenja vrhovnog menadžmenta u vidu vremena, resursa i ciljeva.

Životni ciklus upravljanja projektom je standardizirani proces koji je moguće primijeniti na sve projekte neovisno o vrsti i veličini. Sastoji se od 5 faza prikazanih na sljedećoj slici;

Slika 1. Faze životnog ciklusa upravljanja projektom
Izvor: Izrada autora prema; PMBOK guide,2008, 40.

Inicijacija je prva faza u ovome modelu, a predstavlja fazu kroz koju se generiraju, evaluiraju i odobravaju ideje za danju razradu i osiguravaju resursi potrebni za razradu te ideje. Druga faza je planiranje, faza u kojoj se utvrđuju sve aktivnosti izvedbe projekta, kao i redosljed, vrijeme i troškovi realizacije. Izvedba je proces izvođenja tj. realizacije projekta. Planiranje i izvedba u faze koje nadgleda faza nadzor i kontrola kako bi se na vrijeme uočili potencijalni problemi i poduzele odgovarajuće mjere. Zatvaranje je zadnja faza životnog ciklusa upravljanjem projektom kada su sve aktivnosti i zadaci završene, a naručitelj projekta zadovoljan. Ovih pet faza primjenjuje se i na svaku fazu unutar životnog ciklusa pojedinačno.

Zaključno, u nastavku je navedeno 10 opće prihvaćenih karakteristika svakoga projekta; Projekt..

1. Je privremeni pothvat koji ima početak i kraj,
2. Za rezultat ima jedinstveni proizvod ili uslugu,
3. Jednokratna je, svaki sa svojim ciljem i namjenom koji su definirani,
4. Usmjeren je prema određenom, prethodno definiranom cilju,
5. Ima vlastiti budžet,
6. Sadrži utvrđeni raspored obavljanja aktivnosti odnosno faze razvoja koje čine životni ciklus projekta,
7. Prezentira sposobnost sponzora i projektnog menadžera,
8. Utemeljuje težište na kvaliteti,
9. Transformira postojeće stanje u buduće, željeno. ⁶

⁶ Baljkas, Omazić, Projektni menadžment, 32.

2. Turistička valorizacija kulturnih resursa

Kultura i turizam su dva vrlo bitna i snažna sektora mnogih zemalja. Kultura podrazumijeva vrijednosti, tradicije, običaje i umjetnička djela stvorena na području neke zemlje ili regije, dok se turizam odnosi na putovanja i aktivnosti vezane za njih. Kada se ova dva sektora kombiniraju, nastaje vrlo snažan turistički sektor koji može biti vrlo koristan za gospodarstvo svake zemlje.

Resurse s ekonomskog aspekta definiramo kao „Prirodne i proizvedene stvari, kao i ljudsko znanje i sposobnosti kojima se može koristiti kao sredstvima za zadovoljavanje potreba neposredno u potrošnji ili posredno u proizvodnji.“⁷ Kulturni resursi predstavljaju vrijednosti koje predstavljaju umjetnost, kulturu, povijest i tradiciju određene regije ili zemlje. Oni su raznoliki te uključuju umjetnost, arhitekturu, književnost, glazbu, običaje, rukotvorine, narodne nošnje itd.

Kulturni resursi prenose vrijednosti i znanja s generacije na generaciju, stoga imaju važnu ulogu i u očuvanju nacionalnog identiteta i nasljeđa. „Kulturno nasljeđe daje određenu autentičnost destinaciji, čini je prepoznatljivom i drugačijom i na njemu se često temelji konkurentska prednost u odnosu prema drugim destinacijama.“⁸ Ono se odnosi na sve elemente tradicije i kulture koje je neka zajednica naslijedila.

Očuvanje kulturnog nasljeđa izazovno je zbog faktora kao što su prirodne katastrofe, urbani faktori te ljudske aktivnosti kojima se uništavaju kulturna dobra, a važno je radi očuvanja tradicija i povijesti te kako bi se omogućilo budućim generacijama da cijene i razumiju svoje korijene.

Europa je kontinent s dugogodišnjom poviješću i tradicijom. „Priroda, kulturno nasljeđe, a posebno arhitektura – čine turističke resurse Europe.“⁹ To su resursi koji privlače turiste iz cijeloga svijeta, a među najpoznatijima su muzeji poput Louvrea u Parizu, Britanskog muzeja u Londonu, arheološka nalazišta Akropole u Ateni, Stonehengea u Engleskoj.

⁷ Panenić, Od resursa do kulturnih turističkih proizvoda, 5.

⁸ Geić, Turizam i kulturno civilizacijsko nasljeđe, 37.

⁹ Vrtiprah, Kulturni resursi kao činitelji turističke ponude u 21. stoljeću, 279.

Mnogi europski gradovi okarakterizirani su prekrasnom arhitekturom, poput pariških palača, venecijanskih mostova i amsterdamskih kanala. Sve su to resursi koji bi bez kvalitetne turističke valorizacije ostali neotkriveni.

Nerazvijeni krajevi poput Petrove gore mogu iskoristiti svoju kulturnu baštinu i druge kulturne resurse kako bi privukli turiste te stvorili novi izvor prihoda i privukli potencijalne investitore čime se kvaliteta života u takvim krajevima može povisiti. Takvi krajevi često imaju bogatu kulturnu baštinu, tradiciju i običaje koji mogu biti vrlo privlačni turistima.

Korištenje kulturnih resursa u turističke svrhe može dovesti do razvoja turističke industrije u tim krajevima i samim time do razvoja lokalne ekonomije i poboljšanja kvalitete života lokalne zajednice. Uspostavljanje kvalitetne turističke infrastrukture i pružanje usluga hrane, pića i smještaja kao i druge turističke ponude, također može pomoći i u stvaranju novih radnih mjesta i generiranju novih prihoda.

Turistička valorizacija je proces otkrivanja i promocije turističkih resursa neke zemlje ili regije, s ciljem stvaranja turističke atrakcije koja će privući posjetitelje. Podrazumijeva složeni proces preoblikovanja turističkih resursa u turističke atrakcije, a odnosi se na proces prepoznavanja vrijednosti nekog objekta, ideje, projekta ili resursa te njegovu promociju, razvoj i zaštitu kako bi se maksimalno iskoristio njegov potencijal.

Sami proces valorizacije vrlo je kompleksan stoga se provodi po sljedećim fazama¹⁰:

1. Prepoznavanje resursa (identifikacija)
2. Analiza (vrednovanje)
3. Artikulacija (imenovanje)
4. Komunikacija (povratna informacija)
5. Razvoj (usklađivanje s postojećim atrakcijama i turističkom ponudom destinacije)
6. Marketing (tržišno pozicioniranje)

¹⁰ Magaš, Vodeb, Zadel, Menadžment turističke organizacije i destinacije, 64.

Turistička valorizacija može uključivati stvaranje turističkih ruta i programa, promociju lokalne kulture, gastronomije i tradicija te organizaciju raznih kulturnih događanja. Kulturna valorizacija odnosi se na prepoznavanje vrijednosti kulturnih resursa poput umjetničkih djela, povijesnih spomenika i tradicija, te njihov razvoj i maksimalnu iskorištenost. Valorizacija prirodnih resursa odnosi se na prepoznavanje vrijednosti prirodnih ljepota poput parkova prirode i drugih prirodnih atrakcija, te njihov razvoj u svrhu očuvanja i promocije ekološke svijesti.

Turistička valorizacija važna je za gospodarski razvoj zemalja i regija zbog toga što im omogućava da iskoriste svoje prirodne, kulturne i druge resurse kako bi privukli turiste i samim time povećali turistički promet. Osim toga, razvoj turizma podrazumijeva i otvaranje novih radnih mjesta, također, može pomoći i s oživljavanjem ruralnih i manje razvijenih područja.

Turistička valorizacija može potaknuti i društveni razvoj. Kroz turističku valorizaciju, moguće je razviti i turističke proizvode i usluge koje će zadovoljiti potrebe raznih društvenih skupina kao što su obitelji s djecom, sobe s invaliditetom ili starije osobe. Turistička valorizacija dakle može biti ključna za gospodarski razvoj zemlje. Stvaranjem novih radnih mjesta, povećanjem prihoda i investicija, turizam može postati važan gospodarski sektor neke zemlje.

Osim turističkog aspekta, valorizacija pridonosi i očuvanju kulture te njeno prenošenje na buduće generacije. Kroz valorizaciju, kulturni resursi mogu biti očuvani i zaštićeni što potiče poštovanje i razumijevanje različitih kultura i tradicija. Turistička valorizacija ima bitnu ulogu u razvoju turizma te doprinosi i ekonomskom i društvenom razvoju zemalja. Međutim, bitno je tijekom provođenja valorizacije uzeti u obzir i održivost i očuvanje kulturne i prirodne baštine.

Valorizacija je ključan proces za maksimalno iskorištavanje resursa i razvoj novih proizvoda i usluga. Kroz nju se stvaraju nove mogućnosti za razvoj i povećava vrijednost resursa za kompletno društvo. „Valorizacijom kulturnih resursa ostvaruju se dvije glavne prednosti:

1. Čuva se kultura od izumiranja i zaborava, podiže se vrijednost kulture te se jača kulturni identitet
2. Ostvaruje se prepoznatljivost na turističkom tržištu“ ¹¹

Tijekom provođenja valorizacije resursa, treba se pobrinuti da se ona provodi na način koji poštuje i štiti kulturnu baštinu, prirodne ljepote i društvene vrijednosti. Nužno je uspostaviti odgovarajuće mehanizme za zaštitu i očuvanje kulturnih resursa kako bi se spriječila degradacija ili uništavanje.

Kulturni resursi predstavljaju dragocjeno nasljeđe koje je važno očuvati i valorizirati kako bi se promovirala kulturna raznolikost. Kroz kulturnu, turističku, društvenu ili prirodnu valorizaciju moguće je iskoristiti potencijal kulturnih resursa za razvoj novih proizvoda i usluga, poboljšati turističku ponudu, ojačati lokalnu ekonomiju i potaknuti društveni razvoj. Uz pravi pristup i odgovarajuće mjere za zaštitu i očuvanje, kulturni resursi mogu postati snažan pokretač razvoja i napretka.

¹¹ Magaš, Vodeb, Zadel, Menadžment turističke organizacije i destinacije, 5.

3. Petrova gora

Petrova gora nalazi se u Karlovačkoj županiji. Ime je dobila po hrvatskom kralju Petru Svačiću koji je tamo poginuo u Bitci na Gvozd. „Sve do navedene bitke i pogibije Petra Svačića ova se šuma zvala Gvozd.“¹² Ona predstavlja glavnu turističku atrakciju općine Vojnić, a na njoj se nalaze brojni povijesni lokaliteti koji upućuju na nekadašnju važnost Petrove gore za to područje.

Petrova gora prostire se kroz dvije županije (karlovačka i Sisačko-moslavačka), te kroz tri općine (Vojnić, Gvozd i Topusko). Krajobrazom upravljaju Javna ustanova „Natura Viva“ za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Karlovačke županije i Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Sisačko-moslavačke županije te Hrvatske šume kao pravna osoba koja gospodari šumama i šumskim zemljištem u vlasništvu Republike Hrvatske na tom području.¹³ Proteže se na 18 kilometara te spada u sustav Dinarskih planina. Nalazi se na nadmorskoj visini od 512 metara iznad razine mora što ju čini jednim od najviših vrhova na ovome dijelu zemlje.

Geografski položaj Petrove gore povoljan je za ljubitelje prirode i planinare zbog bogate flore i faune na ovome području. Također, na njoj se nalazi i nekoliko vidikovaca koji pružaju predivne poglede. Okružena je rijekama Mrežnicom, Kupom i Lonjom, a važna je i povezanost Gore s gradovima Karlovac, Sisak i Vojnić.

Općina Vojnić najbliže je veće središte Petrove gore. Ona nudi skromnu turističku ponudu za sve vrste posjetitelja. Vojnić nudi mogućnost posjeta mnogim kulturnim spomenicima i znamenitostima kao što su crkva sv. Petra i Pavla te dvorac Vojnić i ostale utvrde i utvrđeni gradovi koji datiraju iz srednjeg vijeka.

Ljubitelji prirode mogu uživati u velikom broju pješačkih i biciklističkih staza koje prolaze kroz šume i livade, a tu su i rijeka Mrežnica i jezera Sabljaci i Bukovnik za razne aktivnosti na vodi. Osim toga, u Vojniću posluje i nekoliko autentičnih ugostiteljskih objekata kao što su restorani Vodenica i Stara Vodenica, Konoba Zlatna Školjka te Caffè bar Green koji se nalazi na samoj obali rijeke Mrežnice.

¹² Zatezalo, Petrova gora. Uloga I značaj u NOR-u Hrvatske 1941.-1945., 5.

¹³ <http://www.nasenebo.hr/?module=blog&page=viewpost&post=petrova-gora-%E2%80%93-prvi-me%C4%91unarodni-park-tamnog-neba-u-hrvatskoj-.php> (18.04.2023.)

Danas Petrova gora nema preveliku stratešku ili ekonomsku vrijednost, ali zato ima bitnu društvenu i kulturnu vrijednost te potencijal da postane veliko turističko odredište regije. Ona ima bitnu ulogu u hrvatskoj povijesti i kulturi zbog toga što je bila poprište mnogih borbi i sukoba tijekom povijesti.

U doba Rimskog carstva, Petrova gora bila je naseljena Rimljanima, a u srednjem vijeku na njoj su se odvijale mnoge bitke hrvatskih plemića i osmanskih osvajača. Tijekom drugog svjetskog rata bila je središte partizanskog pokreta i borbe protiv fašističkog okupatora. „Kordun je od 1941. – 1945. bio veliko i kontinuirano ratište.“¹⁴ Sve su to događaji koji su razlog brojnih spomenika i znamenitosti koji se danas nalaze na području Petrove gore.

3.1. Kulturno povijesna baština

Petrova gora jedno je od najvažnijih mjesta kulture i povijesne baštine u Hrvatskoj. Bogata je povijesnim spomenicima, kulturnim naslijeđem i znamenitostima iz kojih je vidljiva značajnost ovoga teritorija tijekom povijesti. Šire područje Petrove gore obuhvaća oko 900m² dok se spomenici nalaze na 2929,44 ha na području pod nazivom „Petrova gora – Biljeg“.

Znamenitosti Petrove gore povezane su Rimskom i Srednjovjekovnom cestom izgrađenom u periodu od 1 – 4. st. „Cesta je bila odvojak Velike ceste, zvane i Vojni put, koja je povezivala rimske provincije Dalmaciju i Panoniju.“¹⁵ Preko Petrove gore vodila je od Topuskog prema Kamenskom, a koristila se za vojne i trgovačke potrebe u srednjem vijeku.

Rimska stražarska utvrda na Malom Petrovcu štitila je putnike koji su cestom prelazili Petrovu goru, a ispravom iz 1225. godine utvrđeno je da su ju sagradili križari tj. templari. Potkraj 13. stoljeća, Pustinjaci (redovnici reda svetog Pavla) na mjestu utvrde sagradili su samostan i crkvu posvećenu svetom Petru. Samostan je teško stradao 1445. godine, ali su ga Pavlini koristili sve do 1558. godine kada je potpuno opustošen. Tada ga preuzima hrvatski ban Tomo Nadasdy nakon čega postaje čardak Vojne krajine. 1584. godine zauzimaju ga Osmanlije, a 1699. godine samostan uređuje Krajiška uprava i tada on

¹⁴ Zatezalo, Petrova gora. Uloga I značaj u NOR-u Hrvatske 1941.-1945., 11.

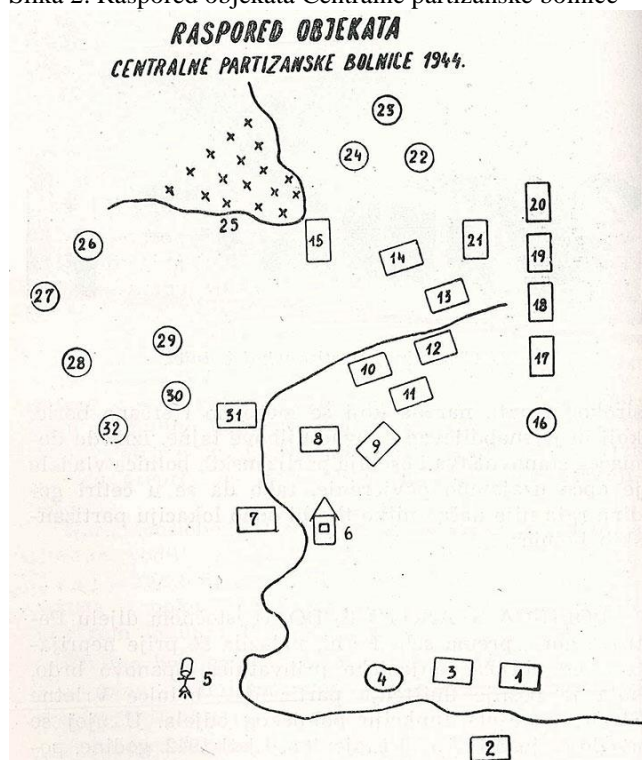
¹⁵ Natura Viva, Značajni krajobraz “Petrova gora – Biljeg”, 10.

postaje veliki zidani čardak s krovom. Koristio se do 1791.godine kada prestaje opasnost od Turaka. Nakon toga, samostan je napušten te propada. Od 2008. godine, dijelovi zida i krajiški obrambeni jarak otvoreni su za razgledavanje. Arheološko nalazište zauzima oko 420m², te je djelomično restaurirano u periodu od 2009. – 2015. godine.

Kraljev grob nalazi se blizu vrha Mali Petrovac. To je mjesto na kojem je pokopan posljednji hrvatski kralj Petar Svačić nakon pogibelji 1097. godine u bitci za hrvatsko prijestolje s mađarskim kraljem Kolomanom. Mjesto groba obilježeno je spomen-pločom i informativnim panoom postavljenim 2006. godine.

U šumi Vrletne strane , u listopadu 1941. godine otvorena je prva šumska partizanska bolnica u Jugoslaviji i prva u Europi ¹⁶koja je bila okružena bolničkim zemunicama. U svibnju 1942. godine otvorena je nova bolnica u Pišinom gaju koja je postala Centralna partizanska bolnica i radila sve do kraja 1945. godine. Na slikama u nastavku (slika 2. i slika 3.) prikazan je raspored svih bolničkih zgrada.

Slika 2. Raspored objekata Centralne partizanske bolnice

Slika 3. Raspored objekata Centralne partizanske bolnice

RASPORED OBJEKATA CENTRALNE PARTIZANSKE BOLNICE 1944.

1. Pekara
2. Kovačnica
3. Spremište
4. Bazen
5. Tuš
6. Stražarnica
7. Čekaonica
8. Zgrada za stražu
9. Električna centrala
10. Uprava i kom. straž. bataljona
11. Stanica za dezinfekciju
12. Spremište
13. Kuhinja
14. Ranjeničko odjeljenje br. 4
15. Stražara
16. Zemunica
17. Operaciona sala br. 1
18. Ranjeničko odjeljenje 1
19. Ranjeničko odjeljenje 2
20. Ranjeničko odjeljenje 3
21. Zgrada za sanit. osoblje
22. Zemunica
23. Zemunica
24. Zemunica
25. Groblje sa preko 1000 grobnica
26. Zemunica
27. Zemunica
28. Zemunica
29. Zemunica dr Marije Šlezinger
30. Zemunica
31. Prijemno odjeljenje i oper. sala br. 2
32. Zemunica.

Izvor: <https://sabh.hr/europsko-antifasisticko-nasljede/put-gradanske-hrabrosti/put-gradanske-hrabrosti-hrvatska/> (18.04.2023.)

¹⁶ <https://sabh.hr/jubilej-partizanska-bolnica-na-petrovoj-gori/> (18.04.2023.)

Uz ove dvije, tada je na Petrovoj gori djelovalo još 6 manjih partizanskih bolnica, a u sklopu kompleksa nalazila se i tiskara lista Vjesnik te partizansko groblje. Bolnice u ratu nisu otkrivene, a nakon rata dio njih je preuređen i pretvoren u muzej. Hrvatski Sabor je 1963. godine proglasio Petrovu goru Spomen-područjem, a glavni lokalitet tada je bila Centralna partizanska bolnica te je privlačila velik broj izletnika i turista. Od početka Domovinskog rata 1991. godine, bolnica, zemunice, groblje i ostali lokaliteti prepušteni su propadanju. Nakon Domovinskog rata, Centralna partizanska bolnica restaurirana je te trenutno služi kao muzej, međutim, ostale bolnice i barake kao i groblje i tiskara prepuštene su vremenu te polako propadaju.

Omladinski partizanski dom nalazi se relativno blizu LD Muljave te se proteže na tri kata. Tada je služio kao prenoćište za mlade a sada je u potpuno ruševnom stanju i zarastao te ga je teško odmah primijetiti.

Na Velikom Petrovcu 1946. godine postavljen je kamen temeljac za 37 metara visoki spomenik partizanskim i civilnim žrtvama Drugog svjetskog rata s Petrove gore. Monumentalni spomenik Ustanaka naroda Banije i Korduna impresivna je građevina koja je nalazi na Petrovoj gori. Spomenik je podignut kao spomen na ustanak koji se dogodio u Drugom svjetskom ratu, u kojem su se mještani Banije i Korduna pobunili protiv nacističke okupacije i fašističkog režima.

Spomenik je izgrađen 1981. godine i jedan je od najvećih u Hrvatskoj. Simbolizira hrabrost i otpor mještana Banije i Korduna, kao i borbu za pravdu i slobodu te je mjesto sjećanja za sve koji su izgubili živote u toj borbi. Međutim, spomenik je kontroverzan zbog svoje povijesti. Često se koristio kao propagandni alat za promoviranje komunističke ideologije, te je sama njegova izgradnja bila politički motivirana.

Idejno rješenje akademskog kipara Vojina Bakića odabrano je 1974. godine. Spomenik je otvoren 1981. godine, a sadržavao je Muzej revolucije, galeriju, knjižnicu s čitaonicom i upravu Memorijalnog parka Petrova gora. Podrum nikada nije dovršen. Na vrhu spomenika je vidikovac s kojeg se pruža panoramski pogled na Zagreb, Gorski kotar, Sloveniju i Bosnu i Hercegovinu. Oko spomenika nalazili su se i prijemni trg, memorijalno stubište sa spomen-kosturnicom, ugostiteljski objekt i prateće gospodarske prostorije. Spomenik je bio velika atrakcija te su ga posjećivali mnogi posjetitelji i izletnici sve do 1991. godine kada je počeo Domovinski rat. Trenutno je on oštećen i opustošen. Obilazak

unutrašnjosti objekta napravljenog od armiranog betona se ne preporučuje i na vlastitu je odgovornost.¹⁷

„Volja da se održi sjećanje podiže ovaj spomenik na najvišem vrhu planine kao simbolički znak cijela prostora.“¹⁸ Rečenica je to iz uvodnog djela opisa projekta iz koje se da zaključiti da je cilj izgradnje spomenika bilo teritorijalno markirati i omogućiti pogled na spomen-područje. Cilj je također bio spojiti simboličku skulpturu, autentičnu prirodu i artikulacije prostora. Tijekom 1960-ih godina izgradnja spomen-parkova bilo je pogodno i često rješenje kojim su se zadovoljavali estetski i utilitarni zahtjevi.

Prvi natječaj za spomenik održan je 1971. godine. Jedini uvjet bio je da spomenik mora obavljati funkciju monumentalnog centralnog spomenika i muzejsko – informativnog objekta. Tada Vojin Bakić osvaja drugu nagradu. 1974. godine natječaj se ponovno održava te glavnu nagradu osvaja kipar Vojin Bakić uz arhitekta Berislava Šebetića. Projekt je prihvaćen 1977. godine kada i kreće izgradnja.

Nakon otvaranja spomenika, recenzije se razlikuju. U časopisu Muzeologija spomenik se opisuje kao; „promašaj u arhitektonskom i urbanističkom pogledu, jer projektant nije uopće valorizirao okoliš, posegnuvši za oblicima i građevnim materijalima koji u raskošnom šumskom pejzažu djeluje kao nasilje. Posebno se to odnosi na spomenik koji veličinom i neprimjerenim materijalom agresivno i strano dominira cijelim krajem oko Petrove gore.“¹⁹ Ovaj arhitektonski promašaj privlačio je oko 150 tisuća posjetitelja godišnje.

3.2. Turistička ponuda

Petrova gora jedna je od najatraktivnijih turističkih destinacija u regiji. Ima važnu i dugu povijest, a zbog raznolike turističke ponude i prirodnih ljepota, privlači brojne posjetitelje iz cijelog svijeta. Jedna je od najbolje očuvanih gorskih šumskih krajobrazu u Republici Hrvatskoj te posjetiteljima pruža mogućnosti raznih aktivnosti.

¹⁷ <https://www.mala-mjesta.com/petrova-gora-spomenik/> (18.04.2023.)

¹⁸ Horvatinčić, Spomenik, teritorij i medijacija ratnog sjećanja u socijalističkoj Jugoslaviji, 5.

¹⁹ Muzeologija, Muzejske zbirke, muzejske izložbe i stalne izložbe sadržajno vezane uz Radnički pokret, NOB i poslijeratnu socijalističku izgradnju na teritoriju SR Hrvatske, 71.

Šume Petrove gore dom su raznim vrstama životinja kao što su jeleni, divokoze, lisice i vukovi zbog čega privlači lovce. Obiluje izvorima pitke vode, te je često odredište ljubitelja prirode, planinara i biciklista. Turisti mogu uživati u šetnji prirodom, vožnjom bicikla, planinarenju, raftingu na Mrežnici ili ribolovu.

Jedini ugostiteljski obrt na Petrovoj gori je Lovački dom Muljava, prikazan na slici u nastavku (Slika 4.), pruža usluge hrane i pića, a njegov smještajni kapacitet je 27 ležajeva u 8 soba²⁰. LD Muljava poznat je u cijeloj županiji po bogatoj tradicionalnoj gastro ponudi jela od divljači, sezonskih jela, domaćeg kruha, domaćeg maslinovog ulja, vinima i likerima. Također, nudi mogućnost kušanja domaćeg meda i drugih autohtonih proizvoda.

Slika 4. Lovački dom muljava

Izvor: <https://www.tz-vojnica.hr/smjestaj/> (18.04.2023.)

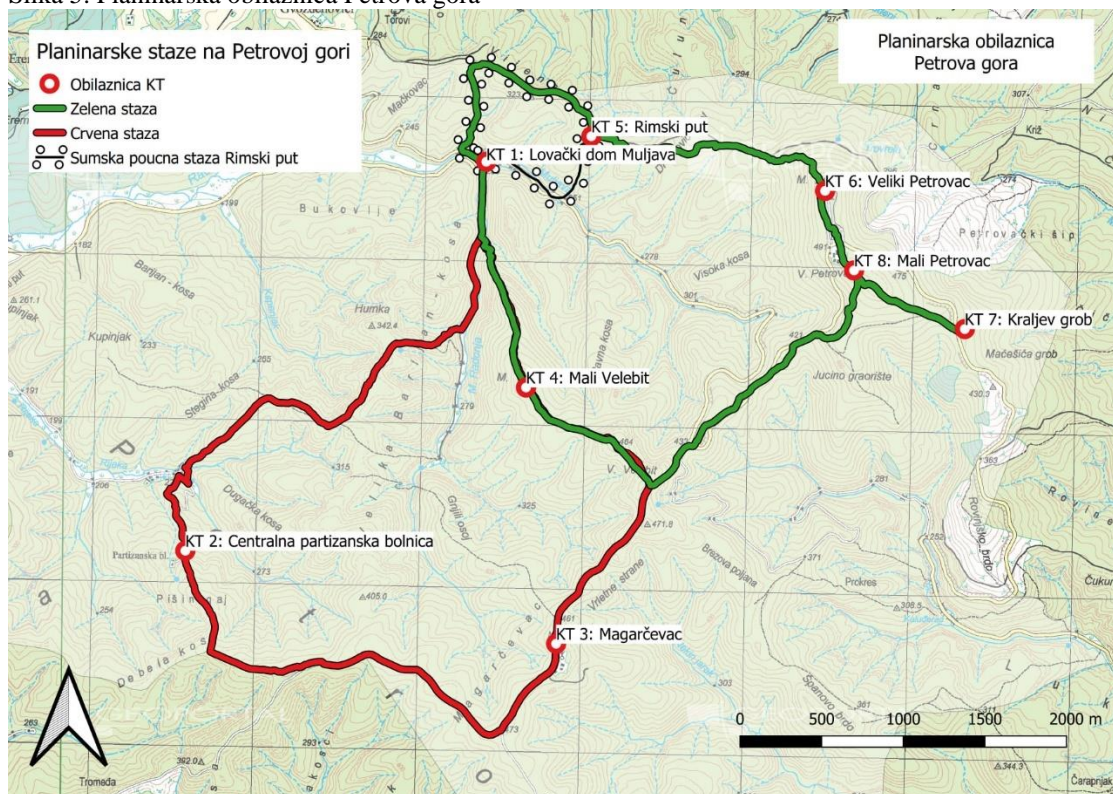
Od LD Muljave vodi nekoliko planinarskih i biciklističkih staza različitih duljina i zahtjevnosti, pa se u njemu može pronaći i dnevnik planinarskih staza. Najlakša staza je poučna staza Rimski put koja je opremljena informativnim pločama o planetu Zemlji. Najzahtjevnija je Zelena staza koja kreće od lovačkog doma, penje se na najviši vrh Petrove gore, Veliki Petrovac, a zatim prolazi pored Kraljevog groba i spušta se natrag do Muljave.

²¹ Zelena staza prolazi pored najpoznatijih atrakcija Petrove gore – Spomenika ustanku naroda Banije i Korduna, arheološkog nalazišta Pavlinskog samostana sv. Petra te Centralne partizanske bolnice. Karta staza prikazana je na slici 5.

²⁰ <https://www.hrsume.hr/turizam/lovacki-dom-muljava/> (18.04.2023.)

²¹ <http://ljepotepanina.blogspot.com/2017/05/planinarska-obilaznica-petrova-gora.html> (18.04.2023.)

Slika 5. Planinarska obilaznica Petrova gora

Izvor: <https://www.osmica.hr/planinarska-obilaznica-petrova-gora/> (18.04.2023.)

Osim zbog hrane i kulture, mnogi posjećuju Petrovu goru u jeseni zbog velikog broja jestivih gljiva u šumama te se upućuju u berbu vrganja i kestena. Gljivari s područja županije svake godine organiziraju gljivarijadu na Muljavi.

Petrova gora jedan je od samo 15 u svijetu „Parkova tamnog neba“. Predstavlja jedno od mjesta na kojima je najmanje svjetlosno zagađenje upravo zbog toga što je poprilično udaljena od većih gradova i naselja. Od 2006. godine privlači astronome amaterne iz Zagreba i okolice, a 2007. godine astronomsko društvo Beskraj svake godine organizira susret astronoma amatera pod nazivom Petrova gora Star Party. Organizira se krajem kolovoza ili početkom rujna u razdoblju mladog mjeseca, a astronomi se okupljaju ispred spomenika na vrhu Mali Petrovac koji je jedno od najtamnijih mjesta za promatranje.

Na Petrovoj gori djeluje je Ornitološki park u sklopu kojeg posjetitelji mogu sudjelovati u promatranju ptica. Streličarski klub Muljava nudi usluge na jedinoj stalnoj 3D streličarskoj stazi u Hrvatskoj, dok se avanturisti mogu iskusiti i u uslugama Paintball kluba Karlovac. Osim vožnje biciklima, posjetitelji mogu koristiti i usluge team buildinga, promatrati životinje u mini zoološkom vrtu ili jahati.

4. Projekt valorizacije Petrove gore

Petrova gora ima mnogo neiskorištenog potencijala. Zapuštena i opustošena, svejedno privlači velik broj posjetitelja svake godine. Nakon provedene valorizacije ona ima potencijal privući još veći broj posjetitelja te time oživjeti napušteno i slabo naseljeno područje oko same Petrove gore.

Cilj ovoga projekta je valorizirati cjelokupnu Petrovu goru, infrastrukturu, spomenike i turističku ponudu. Cilj je modernizacija i rekonstrukcija cijelog Parka uz očuvanje originalnosti i primjenjivanje koncepta održivog razvoja.

Nakon realizacije projekta, Petrova gora će privlačiti još veći broj posjetitelja te pozitivno utjecati na lokalno stanovništvo otvaranjem novih radnih mjesta i mogućnostima razvoja lokalnog turizma. U projekt nije uključen velik broj smještajnih kapaciteta, što otvara mogućnosti lokalnom stanovništvu za ulaganje u privatni i obiteljski smještaj. Velika turistička potražnja za trenutno zabačenim područjem, podrazumijeva i razvoj okolnih mjesta u smislu obnove prometnica i infrastrukture, također, povećava mogućnost za dolazak potencijalnih investitora.

Projekt je fokusiran na Petrovu goru, ali će imati veliku važnost i za oživljavanje regije iz koje masovno ljudi odlaze. Nije orijentiran na specifičnu ciljnu skupinu, ali će privući mnogo astronoma, planinara, biciklista, izviđača, djece iz obrazovnih ustanova, gastronomi, povjesničara, mladih ljudi i avanturista.

Slika 6. Projekt valorizacije Petrove gore

Izvor: Izrada autora

4.1. Valorizacija Parka Petrove gore

Važan dio ovoga projekta je modernizacija postojeće ponude. Jedna od aktualnosti na trenutnom tržištu je primjena virtualne i proširene stvarnosti. Osim rekonstrukcije postojećih atrakcija, u sklopu ovoga projekta posjetitelji će moći uživati u znamenitostima uz primjenu VR i AR tehnologije.

Spomen ploča na Kraljevom grobu postavljena je 2006. godine te nije dovoljno upečatljiva za obilježavanje mjesta od tolike povijesne važnosti. U sklopu projekta, na mjesto Kraljevog groba doći će grobnica inspirirana onom bana Josipa Jelačića u Zaprešiću izrađena u suradnji s povjesničarima i arhitektima. Integriranjem povijesti i AR tehnologije posjetitelji će čuti o životu i posljednjoj bitci posljednjeg hrvatskog kralja od njega samoga. Skeniranjem koda na grobnici, posjetitelji će na svojim ekranima vidjeti kralja Petra Svačića u 3D-u koji će im ukratko reći sve bitne informacije o sebi i mjestu na kojemu se nalaze.

Nedaleko od Arheološkog nalazišta Pavlinskog samostana (300m) nalazi se maleno brdo uzvišeno za 9-10 metara s kojeg se pruža pogled na samostan. U sklopu projekta, na tome će brdu biti postavljena platforma od 9 m² na kojoj će biti informativna ploča s QR kodom. Skeniranjem koda, posjetitelji će na ekranima u 3D-u svjedočiti povijesti samostana u obliku ubrzane izgradnje, rušenja i renovacije od samih početaka samostana do kraja restauracije 2015. godine.

Aktivnosti predviđene za oživljavanje Centralne partizanske bolnice i pomoćnih objekata su modifikacija istih u smještajne objekte i restauracija muzeja i groblja. Groblje je s godinama uništeno, ali je potrebno istaknuti grobove povijesnih ličnosti kao što su Dr. Savo Zlatić, Dr. Marija Šlezinger i Jakov Kranjčević Brada. Grobovi su uništeni, ali su njihove lokacije poznate u spisima i knjigama stoga će biti obilježeni njihovim statuama u podnožju kojih će biti ugravirane njihove godine rođenja i smrti kao i QR kod koji će djelovati kao i oni na Kraljevom grobu.

Poznato je da je na Petrovoj gori djelovalo 7 bolnica, ali točan broj baraka i zemunica nije poznat zbog toga što je većina njih uništena tijekom godina. Ovaj projekt ne uključuje barake i zemunice zbog toga što je većina njih dobro skrivena i loše umrežena. Od 7 bolnica, centralna je preuređena u muzej. U sklopu projekta, muzej će biti renoviran inspiriran bolnicom u Vukovaru, dok će ostalih 6 bolnica biti prenamijenjeno u kuće za odmor. Interijer

će biti uređen po kriterijima za 4* kuće za odmor, dok će eksterijer ostati u izvornom stanju. Kapacitet svake kuće je 6 osoba, a njima će upravljati Uprava Memorijalnog parka.

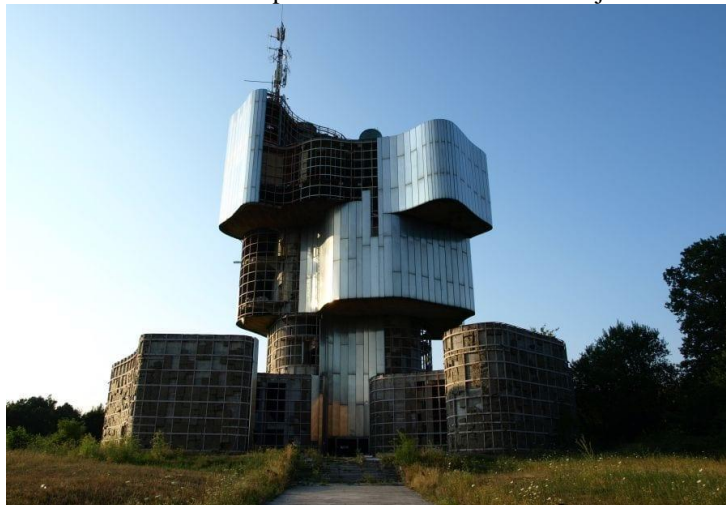
Nekadašnji omladinski planinarski dom također je uključen u ovaj projekt. Trenutno je u ruševnom stanju, a plan je adaptirati ga u Hostel za izviđače i djecu iz obrazovnih ustanova. U prizemlju je planirana kuhinja kao i zajedničke prostorije, dok će na katovima biti sobe otvorenog koncepta i sanitarni čvorovi. Kapacitet hostela je 26 ležajeva te će on također biti pod Upravom Memorijalnog parka.

Do Monumentalnog spomenika ustanku naroda Banije i Korduna može se doći automobilom obilaznicom. Obilaznica je danas u vrlo lošem stanju stoga ovaj projekt uključuje i njenu renovaciju – asfaltiranje i rasvjetu. Planinarske i biciklističke staze su nedavno renovirane i uredno održavane stoga nisu uključene u ovaj projekt.

4.2. Valorizacija Monumentalnog spomenika ustanku naroda Banije i Korduna

Posljednjih godina, spomenik koji je sada opustošen, predmet je rasprava o tome što učiniti s njim. Većina se slaže da treba sačuvati ovu građevinu kao važan dio kulturne baštine, dok ostali smatraju da bi trebalo izgraditi novi spomenik koji bi bolje predstavljao vrijednosti i ideale našega društva. Bez obzira na kontroverznost, spomenik je važan dio povijesti i mjesto sjećanja, te kao takav, ima mjesto u kulturnom nasljeđu Hrvatske i predstavlja podsjetnik na njenu povijest.

Slika 7. Monumentalni spomenik Ustanka naroda Banije i Korduna

Izvor: <https://p-portal.net/slomljeni-div-nekada-sjajio-suncu/> (18.04.2023.)

Rješenje za Spomenik ustanka naroda Banije i Korduna u ovome projektu je renovacija. Spomenik je visok 37 m, širok 40m te se proteže na 10 katova i može podijeliti na 3 dijela. Prvi dio je lijevi dio glavnog spomenika koji je originalno bio, a ostaje i sada ugostiteljski dio. Rasprostire se na tri kata. U sklopu objekta (prizemlje) nalazi se natkrivena terasa s originalnim betonskim šankom, klupama i stolovima. Plan je rekonstruirati ih dovoljno da se mogu staviti u upotrebu.

Betonski namještaj trenutno je prekriven grafitima te oštećen kao rezultat godina propadanja, a cilj ovoga projekta je upravo očuvanje takvih znakova. Stoga će jedina renovacija na terasi biti preinake koje su nužne za korištenje. Prizemlje unutar ugostiteljskog objekta bit će Snack caffe bar i biti fokusiran na izletnike koji će moći konzumirati napitke i jednostavne sendviče u objektu ili za van. Gornja dva kata predviđena su za restoran u kojemu će gosti uživati u autohtonoj kuhinji, vinima i ostalim lokalnim domaćim proizvodima. Većina namirnica dobavljat će se od lokalnog stanovništva.

Na krovu lijevoga objekta nalaziti će se još jedna vanjska terasa u sklopu restorana koja pruža predivan pogled na šume Petrove gore, dok se kuhinja nalazi u podrumu objekta. Desna zgrada spomenika također će zadržati svoju ulogu i ostati kongresna dvorana na drugom katu, edukacijski centar za radionice na prvom, a u prizemlju recepcija i uprava Spomen-parka.

Glavni objekt tj. srednja i najveća zgrada spomenika poznata je po spiralnim stepenicama kroje prolaze kroz nju i raznim natpisima i grafitima po zidovima. S ciljem očuvanja povijesti, navedene oznake po zidovima ostat će netaknute dok će ostatak interijera proći cjelokupnu renovaciju kako bi zgrada bila sigurna za korištenje. Ona će također zadržati svoju prvotnu ulogu i ostati muzej i galerija bez stalnog postava, dok će donji kat biti u potpunosti posvećen Vojinu Bakiću.

Donji kat će jedini imati stalnu postavu, a bit će većinski fokusiran na sami spomenik, njegovu izgradnju i propadanje, dok će jedan dio biti posvećen i ostalim djelima Vojina Bakića. U suradnji s unukama Anom Martinom i Vjerom Bakić bit će postavljena stalna postava s obiteljskom zbirkom i ostavštinom te specijalne izložbe Bakićevih apstraktnih djela. Cilj je iskazati čast ovome umjetniku čija su djela uglavnom uništena u ratu ili prepuštena propadanju kao i ovaj spomenik.

Slika 8. Spiralne stepenice unutar spomenika

Izvor: https://www.vrijemena2kotaca.com/blog/145/Petrova_gora

Eksterijer spomenika nekada je bio obložen oplatama od nehrđajućeg čelika, a danas većine tih oplata nema. U sklopu ovoga projekta, oplate koje su trenutno na spomeniku će ostati netaknute, dok će ukradene oplate biti zamijenjene staklenima koje će na sebi imati reflektirajuću foliju kako bi spomenik zadržao svoj karakter i nastavio „odbijati sunce“. Okoliš spomenika također je oronuo, te je potrebno renovirati parking, stazu do spomenika i ostalih objekata, kao i rasvjetu istih.

Jedina veća promjena na spomeniku će biti prilagodba krova glavne zgrade za održavanje Star Partyja. Sami krov tj. glavni vidikovac treba obložiti zaštitnom ogradom kako bi bila sigurna za posjetitelje, ali drugih ulaganje biti neće. Kako bismo zadržali titulu Parka tamnog neba, sva svjetla unutar i van spomenika će se u toplijim mjesecima gasiti u ponoć svaki dan, a tijekom održavanja Star Partyja i sličnih manifestacija, svjetla će se u dogovoru s organizatorima gasiti i ranije. Također, vidikovac će se opremiti ležaljka, vrećama za sjedenje i sl. Kako bi se mogla pružiti ugostiteljska ponuda tijekom ovakvih manifestacija, osim kuhinje, u podrumu objekta nalazit će se i šank te mala kantina za sudionike te tako neće postojati nikakvo svjetlosno zagađenje.

5. Menadžment valorizirane Petrove gore

Predmet ovoga projekta je valorizacija i modernizacija spomen-parka Petrova gora, s ciljem privlačenja turističke potražnje, oživljavanja ruralnog područja i očuvanja povijesti. Cilj je realizirati projekt uz očuvanje originalnih dijelova spomenika i poštivanje načela održivog razvoja.

Turistička potražnja za parkom postoji te se procjenjuje da ga godišnje posjeti oko 60 tisuća posjetitelja. Glavna atrakcija im je Spomenik ustanku naroda Banije i Korduna koji je nekoliko puta bio lokacija snimanja apokaliptičnih i znanstveno-fantastičkih filmova, a često se prikazuje i na raznim izložbama kao predmet zanemarene povijesti i propadanja.

Velik dio posjetitelja posjećivao je Petrovu goru upravo zbog apokaliptičnog stanja u kojemu je on trenutno, te će realizacijom projekta takva potražnja nestati. Međutim, renovirani spomenik nuditi će pregršt novih usluga te će se kroz unutrašnjost pokazivati znakovi njegova propadanja.

Osim na samu realizaciju projekta, velika pažnja posvećuje se i menadžmentu parka. Menadžment je zadužen za marketing, inoviranje ponude sukladno trendovima, kadroviranje, nabavu postava za muzej i ostale poslove. Predviđeno je da park funkcionira potpuno samostalno tj. da svojim prihodima pokriva sve svoje troškove, a to je također posao menadžmenta.

5.1. Unaprjeđenje turističke ponude

S ekonomskog aspekta, turistička ponuda je skup raznih aktivnosti, usluga i sadržaja namijenjenih turistima u određenoj destinaciji. Ona uključuje razne oblike smještaja, atrakcije poput muzeja, galerija, parkova, prirodnih znamenitosti, festivala i kulturnih događanja. Dio turističke ponude su i sportske aktivnosti i aktivnosti na otvorenom. Hrana i piće također su važan dio turističke ponude kao i izleti, ture i druge organizirane aktivnosti. Trenutna turistička ponuda Petrove gore poprilično je opsežna te sadržava ugostiteljsku i smještajnu ponudu u sklopu LD Muljava, planinarske i biciklističke staze, prirodne i kulturne znamenitosti, festivale poput Petrova gora Star Party i gljivarijadu. Također, sportske aktivnosti na otvorenom poput promatranja ptica, jahanja, streličarstva i paintballa.

Ugostiteljska ponuda podiže se na novu razinu otvaranjem caffè snack bara i restorana koji će zadovoljiti potrebe svih turističkih skupina. Snack bar posluživat će sokove i tople napitke kao i nekoliko vrsta sendviča. Time se zadovoljavaju potrebe izletnika, planinara i biciklista koji će imati mogućnost uzeti proizvode za van ili ih konzumirati na terasi i unutrašnjosti objekta, kao i potrebe ostalih posjetitelja koji će se moći okrijepiti uz pogled na šume Petrove gore.

Restoran koji je također u sklopu spomenika Ustanku naroda Banije i Korduna imat će kuhinju u podrumu objekta, a hranu će posluživati na prvom i drugom katu lijeve zgrade kao i na krovu u toplijim mjesecima. Dobavljači namirnica će biti lokalno stanovništvo kako bi se uključili i poduprli ovaj kontroverzni spomenik. Ponuda restorana će biti stalna i tjedna, a sadržavat će tradicionalna jela ovoga kraja uz domaći kruh i slastice. U ponudi restorana bit će samo domaća lokalna vina, a gosti će imati priliku degustirati i lokalna ulja, med, sir i slične prehrambene proizvode.

Također, usluge smještaja će pružati jedinstveni doživljaj boravka u povijesnim lokalitetima i buđenja usred šume. Fokus ovoga projekta je na očuvanju kulturnog značaja ovoga lokaliteta, stoga se smještajni kapaciteti sadrže od 6 kuća za odmor unutar nekadašnjih bolnica i omladinskog planinarskog doma. Eksterijer kuća će biti rekonstrukcija originalnih baraka i biti izrađena od drvenih ploča, dok će unutrašnjost biti uređena po standardima za 4 zvjezdice. Svaka kuća ima kapacitet 6 osoba.

Omladinski planinarski dom zadržat će funkciju koju je imao i tada. Donji kat sadržavat će se od kuhinje, blagovaonice, suhog sanitarnog čvora i zajedničkih prostorija s klupama i igrama poput biljara i stolnog tenisa. Gornja dva kata imat će sanitarni čvor i prostoriju namijenjenu za sobe u kojoj će biti klasični drveni kreveti na kat. Kapacitet omladinskog doma je 26 ležajeva.

Valorizirana Petrova gora u ponudi će imati ukupno 62 ležaja i 510 sjedećih mjesta od kojih je 210 u sklopu restorana, a 110 u sklopu bara dok su ostala sjedeća mjesta na terasama. Ostatak ugostiteljske i smještajne potražnje obavljat će se u LD Muljava, te u privatnom smještaju lokalnih stanovnika.

Kulturne znamenitosti u obliku potražnje zadovoljavat će se u sklopu 10 katova muzeja i galerija u glavnoj zgradi Monumentalnog spomenika ustanku naroda Banije i Korduna, grobnici Kraljevog groba, muzeju Centralne partizanske bolnice, partizanskog

groblja sa statuama, arheološkom nalazištu Pavlinskog samostana i ostalim lokalitetima koji nisu uključeni u ovaj projekt.

Ponuda prirodnih znamenitosti zadovoljavat će se kroz Rimske, Zelene i ostale planinarske staze na Petrovoj gori, kao i šume, rijeke, izvore i ostale prirodne ljepote Petrove gore.

Festivali koji se trenutno održavaju na Petrovoj gori su Star Party i Gljivarijada. Njima će se dati veća pažnja te će sami događaji biti puno bolje organizirani i imati raznovrsnu ponudu u obliku štandova lokalnih proizvođača i sl. Otvaranjem spomenika, realizacija bilo kakvih događanja postaje puno lakša, stoga će ljetni mjeseci biti ispunjeni koncertima, radionicama na otvorenom i slično, dok će se svake godine održavati i spomen-dani najvažnijih datuma Hrvatske povijesti. Neki od događaja bit će i tematske zabave, prikazivanje filmova na otvorenom itd.

U hladnijim mjesecima održavat će se razne radionice za djecu u edukacijskim prostorijama desne zgrade, a one će biti fokusirane na astronomiju, povijest Hrvatske i Petrove gore, životinjski i biljni svijet. Također, u prostorima muzeja i galerija svakodnevno će biti izložena djela poznatih i amaterskih umjetnika koja će se mijenjati svaki mjesec uz otvorene u obliku koktel partija te time privlačiti osobe iz svijeta umjetnosti i povijesti. Jedna od mogućnosti je i održavanje modnih revija unutar spomenika.

Sportske aktivnosti koje su trenutno dostupne u parku održavaju se pod vodstvom raznih organizacija te će tako i ostati. Na recepciji parka nalazit će se letci Paintball klupa, Streličarskog kluba i ostalih kroz koje će se posjetitelji upoznati s ponudama sportskih aktivnosti. Uprava parka će odlučivati o tome koji sve klubovi i organizacije mogu djelovati na području Petrove gore.

Pod Upravom parka djelovat će nekoliko turističkih vodiča koji će voditi posjetitelje kroz park te ih upoznavati sa svim znamenitostima. Menadžment parka će proširivati ponudu sportskih i aktivnosti na otvorenom kroz natječaje. Prvi od objavljenih natječaja bit će onaj za rafting po rijeci Mrežnici koja je nalazi nedaleko od Petrove gore. Jedna od organizacija bit će odabrana i u sklopu turističke ponude parka obavljati tu djelatnost.

Djelatnost menadžmenta parka bit će izrada izleta i paketa koji će sadržavati navedene usluge, prijevoz, hranu i slično po određenim cijenama za aktivnosti koje se ne nalaze na Petrovoj gori.

U desnoj zgradi spomenika u kojoj se nalazi recepcija, nalazit će se i ponuda neprehrambenih proizvoda lokalnih proizvođača koje će posjetitelji moći kupovati umjesto klasičnih suvenira koji će također biti u ponudi.

5.2. Promocija

Promocija je „marketinška aktivnost koja ima za cilj povećanje svjesnosti o proizvodu ili usluzi te poticanje prodaje.“²² Ona uključuje velik broj marketinških alata kao što su oglašavanje, osobna prodaja, promocija prodaje, javni odnosi i direktni marketing.

Promocija ovoga projekta i parka obavljat će se putem raznih medija. Putem društvenih mreža javnosti će projekt biti predstavljen u obliku kratkog videozapisa koji će gledateljima dati uvid u glavne znamenitosti, modernizaciju i ponudu parka. Oglašavanjem putem društvenih mreža cilj je privući mlade ljude i redovno ih obavještavati o manifestacijama, upućivati u povijest kroz razne zanimljive činjenice i predstaviti Petrovu goru kao odličnu vikend destinaciju za odmor u prirodi i kulturno uzdizanje. Na otvorenje spomenika bit će pozvani razni influenceri kako bi privukli što veći broj mladih ljudi.

Stariju populaciju cilj je privući kroz novine i web novinske članke stoga će marketing tim novinskim urednicima i tržištu prezentirati projekt i Petrovu goru na isti način kao i na društvenim mrežama. Informacije o projektu i parku kao destinaciji bit će dostupne i u Turističkim informativnim centrima Karlovačke i Sisačko-moslavačke županije.

Monumentalni park Petrova gora imat će i svoju web stranicu na kojoj će biti navedene sve usluge, aktivnosti i nadolazeća događanja kao i kratki opisi svake od znamenitosti. Web stranica će biti napravljena jednostavno i zanimljivo uz korištenje kratkih tekstova i mnogo fotografija i videozapisa. Svaka znamenitost imat će svoju rubriku na stranici, dok će se na početnoj stranici prikazati karta parka s lokacijama svih znamenitosti i aktivnosti.

²² Kotler, Lane. Marketing Management. 532.

6. Operativni aspekti realizacije projekta

Za realizaciju projekta potrebna je obnova većine spomenika, tehnologija 3D prikaza povijesnih ličnosti uz spomenike, te renovacija obilaznice, okoliša i rasvjete. Dakle, za provedbu projekta potrebne su građevinske, informatičke i hortikulturene institucije.

Nakon obnove i osnovne izgradnje, potrebna je oprema za ugostiteljske i smještajne objekte, stolovi i klupe za edukacijski centar i kongresnu dvoranu. Također, potrebna je postava muzeja Centralne bolnice, kao i muzeja i galerije u Monumentalnom spomeniku.

Izvođač građevinskih radova je AB gradnja – najveće građevinsko poduzeće u Karlovačkoj županiji, u suradnji s Arheološkim Muzejom u Zagrebu i Odsjekom za kulturu i turizam Fakulteta za interdisciplinarnu, talijanske i kulturološke studije Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Informatički dio projekta realizirat će poduzeće Culex XR Studio iz Vukovarsko-srijemske županije, dok će hortikulturenu instituciju predstavljati Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Predmeti za muzeje i galeriju nabavljat će se u suradnji s Galerijama Vjekoslav Karas i Zilik u Karlovcu, te Arheološkim muzejom u Zagrebu, Gradskim muzejom u Karlovcu i ostalima. Dok će se ugostiteljska oprema nabavljati od dobavljača Gastro dizajn iz Jastrebarskog, a namještaj za ugostiteljstvo od dobavljača Škerjanc. Namještaj za edukacijske prostorije nabavljat će se iz Hercegova trgovine, kao i za kongresnu dvoranu. Cjelokupni dizajn interijera planirat će se u suradnji s Arhitektonskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu.

Projekt će se realizirati 5 godina u vremenskom okviru od 1.4.2024. do 1.4.2029. godine.

6.1. Troškovi realizacije projekta

U tablici u nastavku (Tablica 1.) prikazani su troškovi realizacije projekta koji uključuju renovaciju i opremanje svih objekata, kao i okoliša parka. Navedeni iznosi prikazani su u eurima, a dobiveni na temelju istraživanja. Svi iznosi zaokruženi su na veći broj kako bi se pokrili i mogući nepredviđeni troškovi.

Tablica 1. Troškovi realizacije projekta

Aktivnost	Opis	Iznos (EUR)
Obnova Monumentalnog spomenika Ustanka naroda Banije i Korduna	Postavljanje staklenih oplata, postavljanje dizala, renovacija podova i stropova, postavljanje rasvjetnih tijela i zaštitne ograde na krovu, popravljjanje strukture građevine	2 000 000,00
Opremanje Monumentalnog spomenika Ustanku naroda Banije i Korduna	Opremanje ugostiteljskih objekata, edukacijskog centra, kongresne dvorane, recepcije, postavljanje klupa na hodnike	230 000,00
Izrada grobnice na Kraljevom grobu	Izrada grobnice Izrada 3D modela AR tehnologije	90 000,00
Modernizacija arheološkog nalazišta Pavlinskog samostana	Izrada platforme Izrada 3D modela tijekom izgradnje	6 000,00
Obnova kompleksa Centralne partizanske bolnice	Modifikacija 6 bolnica u kuće za odmor Površna obnova muzeja Centralne bolnice Izrada statua na 3 grobnice Izrada 3D modela AR tehnologije za statue	920 000,00
Obnova Omladinskog partizanskog doma	Uvođenje instalacija Postavljanje prozora Postavljanje krova i stolarije Renovacija podova i zidova Uvođenje toplinskog sustava	80 000,00
Opremanje Omladinskog partizanskog doma	Opremanje kuhinje, zajedničkih prostorija, sanitarnih čvorova, opremanje soba namještajem	11 000,00
Renovacija obilaznice	Postavljanje rasvjetnih tijela Asfaltiranje	34 000,00

Uređivanje okoliša Monumentalnog spomenika Ustanku naroda Banije i Korduna	Postavljanje dekorativnih kocki na put do spomenika, renovacija parkinga, postavljanje rasvjetnih tijela na putu i parkingu	19 000,00
Uređivanje okoliša parka	Izgradnja puteva između objekata, njihova rasvjeta, postavljanje drvenih klupa, sadnja cvijeća	23 000,00
	UKUPNO:	3.413.000 eur

Izvor: Izrada autora

6.2. Troškovi poslovanja

U nastavku (Tablica 2.) je prikazana tablica troškova poslovanja za jednu godinu obavljanja djelatnosti. Uključuje sve fiksne troškove dok su varijabilni troškovi navedeni na temelju prosjeka i procjene autora. Svi iznosi prikazani su u eurima, te su plaće navedene u Bruto iznosu.

Tablica 2. Troškovi poslovanja za 1. godinu

Aktivnost	Opis	Trošak mjesečno (EUR)	Trošak godišnje (EUR)
Plaće zaposlenika	Menadžment (1 893,01)	9 465,05	113 580,6
	Recepcionar (1 413,47)	2 826,94	33 923,28
	Kustos (1 573,31)	3 146,62	37 759,44
	Konobar (1 189,68)	14 276,16	171 313,92
	Kuhar (1 253,62)	10 028,96	120 347,52
	Domar (989,87)	3 959,48	47 513,76
	Čistačica (973,89)	5 843,34	70 120,08
	Turistički vodič (1 061,81)	2 123,62	25 483,44
	Ekonomist (1 333,54)	2 667,08	32 004,96
	UKUPNO:	54 337,25	652 047,00
Režijski troškovi	Struja	2870,96	34 451,52

	Voda	1492,31	17 907,72
	Komunalno	112,00	1 344,00
	Internet	74,00	888,00
	UKUPNO:	4 549,27	54 591,24
Troškovi marketinga	Promocija na društvenim mrežama, izrada putokaza i sl.	600,00	7 200,00
Troškovi namirnica za ugostiteljske objekte	Hrana	2 700,00	32 400,00
	Piće	2 300,00	27 600,00
	UKUPNO:	5 000,00	60 000,00
Potrošni materijal	Salvete, sredstva za čišćenje, wc papir i sl.	550,00	6 600,00
Ostali troškovi	Mogući lomovi i kvarovi	100,00	1 200,00
	UKUPNO:	65 136,52eur	781 638,24eur

Izvor: Izrada autora

Od ukupno 43 zaposlenika, 5 ih je potrebno u menadžmentu. Jedna osoba koja će biti zadužena za prirodnu baštinu, jedna zadužena za kulturnu baštinu, treća zadužena za ugostiteljske objekte, četvrta zadužena za smještajne objekte i peta zadužena za marketing. Zatim su potrebna 2 djelatnika za rad na recepciji i 2 kustosa za rad u muzejima i galerijama.

Od ugostiteljskog osoblja potrebno je 12 konobara i 8 kuhara, dok su za samo održavanje parka potrebna 4 domara i 6 čistačica. Također, potrebna su i 2 turistička vodiča kao i 2 osobe u računovodstvu. Tijekom toplijih mjeseci i održavanja manifestacija, po potrebi će se zapošljavati i dodatna radna snaga.

Ukupni troškovi poslovanja za jednu godinu iznose 781 638,24 eura.

6.3. Nositelji, partneri i financiranje projekta

Ukupni troškovi ovoga projekta prikazani su u nastavku (Tablica 3) te iznose ukupno 4.194.638,24 eura, a u njih su uključeni troškovi realizacije projekta i troškovi prve godine poslovanja parka. Nakon prve godine poslovanja, park će biti solventan i likvidan te će samostalno podmirivati sva svoja dugovanja.

Tablica 3. Ukupni troškovi do prve godine poslovanja

Opis	Trošak godišnje (EUR)
Troškovi realizacije projekta	3 413 000,00
Godišnji troškovi poslovanja	781 638,24
Ukupno:	4.194.638,24 eur

Izvor: Izrada autora

Nositelji projekta su Javna ustanova „Natura Viva“ za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Karlovačke županije i Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Sisačko-moslavačke županije. Partneri u projektu su Hrvatske šume, Ana Martina i Vjera Bakić (unuke kipara Bakića), Arheološki Muzej u Zagrebu, Odsjek za kulturu i turizam Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Gradski muzej Karlovac i Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Troškovi realizacije projekta koji iznose 3.413.000,00 eura bit će u potpunosti financirani iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR), dok će troškove poslovanja za prvu godinu poslovanja financirati Karlovačka i Sisačko-moslavačka županija kao i općine Gvozd, Vojnić i Topusko.

6.4. Očekivani prihodi valoriziranog parka

U nastavku (Tablica 4.) je prikazana struktura prihoda valorizirane Petrove gore. U izračun prihoda uključene su sve usluge od kojih spomenik prima direktnu zaradu. Nisu uključeni prihodi sportskih organizacija i klubova koji djeluju na području parka. Iznosi tj. cijene usluga ispisane su kao prosjek – cijena se razlikuje za grupe i individualne posjetitelje. Količina je također iskazana kroz prosjek s obzirom na to da potražnja nekih usluga varira ovisno o sezoni i vremenskim uvjetima. Iznosi su prikazani u eurima.

Tablica 4. Očekivani prihodi

Izvor prihoda	Opis	Iznos (prosjek)	Količina (mjesec-prosjek)	Mjesečni prihod (EUR)	Godišnji prihod (EUR)
Spomenici	Kupnjom karte posjetitelji mogu posjetiti sve spomenike, muzeje i galeriju u parku	10,00	1670	16.700,00	200.400,00
Izložbe	Za otvorenje izložbi naplaćuje se zaseban ulaz	15,00	400	6.000,00	72.000,00
Snack bar	Prihod od prodaje pića, napitaka i sendviča	7,00	2300	16.100,00	193.200,00
Restoran	Prihod od prodaje hrane i pića	36,00	1930	69.480,00	833.760,00
Najam	Najam kongresne dvorane i edukacijskih prostorija	270,00	4	1.080,00	12.960,00
	Najam kuća za odmor	500,00	120	60.000,00	720.000,00
	Najam omladinskog doma	200,00	25	5.000,00	60.000,00
Festivali	Organizatori festivala plaćaju najam prostora	1000,00	1	1000,00	12.000,00
Izleti	Prihodi od organiziranih izleta i paketa	70,00	150	10.500,00	126.000,00
UKUPNO:				185.860,00	2.230.320,00

Izvor: Izrada autora

Ukupni godišnji prihodi iznose 2.230.320,00 eura te služe za pokrivanje svih fiksnih i varijabilnih troškova parka. Ostatak nakon pokrivanja troškova ulaže se u daljnji razvoj Petrove gore i ostale kulturne institucije.

Zaključak

Kulturna baština dio je identiteta svake zajednice, ona predstavlja imidž svake destinacije i čini ju prepoznatljivom. Osim mnogih drugih, to su ključni razlozi zbog kojih je potrebno štiti kulturnu baštinu. Jedan od načina na koji se povećava svijesti o važnosti i očuvanju kulturne baštine je njena valorizacija.

Valorizacija je postupak koji se sastoji od mnogo koraka, a podrazumijeva i uključivanje raznih sudionika kao što su muzeji, arhitekti, povjesničari i ostali. Ovisno o vrsti baštine, ona se može pretvoriti i u instrument stvaranja prihoda čime se potiče aktivno sudjelovanje lokalnog stanovništva u očuvanju baštine. Osim valorizacije, potreban je i kvalitetan menadžment koji će adekvatno upravljati kulturnom baštinom, a bitan je i dobar marketing.

Petrova gora pružala je vrlo malo razloga za posjet destinaciji. Osim uređenih biciklističkih i planinarskih staza, većina ostalih lokaliteta bila je zapuštena. Najpoznatiji spomenik Petrove gore, Spomenik ustanku naroda Banije i Korduna trenutno je opustošen i opasan za posjetitelje, dok je u svoje vrijeme bio turistički lokalitet koji je godišnje privlačio velik broj posjetitelja. Činjenica je to zbog koje ovaj projekt ima smisla i potencijala. Osim Monumentalnog spomenika, projekt uključuje i ostale lokalitete u sklopu spomen-parka kako bi se maksimalno iskoristio potencijal ovoga parka od velike kulturne i povijesne važnosti.

Troškovi projekta valorizacije Petrove gore iznose 5.818.638,24 eura, što uključuje obnovu i modernizaciju spomenika te troškove poslovanja za prvu godinu. Očekivani godišnji prihodi iznose 2.230.320,00 eura što je dovoljno za podmirenje svih fiksnih i varijabilnih troškova parka čime on postaje financijski samostalan tj. solventan.

Valorizacija ove kulturne baštine svakako je potrebna. Osim što će dobro utjecati na turizam, ostavlja dobar utjecaj i na lokalno stanovništvo koje će ostvariti prihode u obliku novih radnih mjesta i otvaranja privatnog smještaja i ugostiteljskih objekata. Kulturna baština je potrebna svakome pojedincu i društvu s ciljem očuvanja i zaštite tradicije i identiteta, te stvaranja prilika za bolju budućnost.

Bibliografija

Popis knjiga i članaka:

Baljkas, Stipe; Omazić, Mislav, Ante. *Projektni menadžment*, Zagreb: Sinergije nakladništvo, 2005.

Cetinski, Vinka; Perić, Marko. *Projektni menadžment*. Opatija: Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, 2013.

Dujanić, Marčelo. *Projektiranje organizacije i upravljanje projektima*. Rijeka: Veleučilište u Rijeci, 2006.

Horvatinčić, Sanja. *Spomenik, teritorij i medijacija ratnog sjećanja u socijalističkoj Jugoslaviji*. Časopis za suvremena likovna zbivanja, 2015.

Hrvatske šume d.o.o. *Planinarska obilaznica Petrova gora*. Karlovac: Uprava šuma Podružnica Karlovac, 2007.

Kotler, Philip; Keller, Lane, Kevin. *Marketing managment*. New York: Pears Education, 2006.

Magaš, Dragan; Vodeb, Ksenija; Zadel, Zrinka. *Menadžment turističke organizacije i destinacije*. Opatija: Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, 2018.

Majetić, Goran. *Značajni krajobraz „Petrova gora – Biljeg“: Zaštićeno područje prirode*. Karlovac: Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Karlovačke županije „Natura Viva“, 2011.

Panenić, Tomislav. *Od resursa do kulturnih turističkih proizvoda*. Osijek: Wine tour projekt, 2013.

Project Managment Institute. *A guide to the project managment body of knowledge (PMBOK Guide)– Fourth Edition*. Pennsylvania, 2008.

Geić, Stanko. *Turizam i kulturno civilizacijsko nasljeđe*. Split: Veleučilište u Splitu, 2002.

Vrtiprah, Vesna. *Kulturni resursi kao činitelji turističke ponude u 21. stoljeću*. Dubrovnik: Sveučilište u Dubrovniku, 2006.

Zatezalo, Đuro. *Petrova gora. Uloga i značaj u NOR-u Hrvatske 1941.-1945*. Zagreb: Srpsko narodno vijeće, 2010.

Zekić, Zdravko. *Projektni menadžment*. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci, 2010.

Popis Internet izvora:

Ch, Lidija. Planinarenje u minula vremena: Petrova gora i spomenik. Mala mjesta, 2021. <https://www.mala-mjesta.com/petrova-gora-spomenik/> (pristupljeno 30. ožujka 2023.)

Hrvatske šume. *Lovački dom Muljava*. <https://www.hrsume.hr/turizam/lovacki-dom-muljava/> (pristupljeno 28. ožujka 2023.)

Hrvatsko planinarsko društvo „Bilogora Bjelovar“. *Listopadski izlet – Petrova gora*. <http://www.hpdbilogora.hr/index.php/drustveni-izleti/listopadski-izlet-petrova-gora> (pristupljeno 18. travnja 2023.)

Ljepote planina. *Planinarska obilaznica Petrova gora, travanj 2017*. <http://ljepoteplanina.blogspot.com/2017/05/planinarska-obilaznica-petrova-gora.html> (pristupljeno 30. ožujka 2023.)

Mataušić, Nataša; Horvatinčić, Sonja. *Centralna partizanska bolnica na Petrovoj gori*. Put građanske hrabrosti. <https://sabh.hr/europsko-antifasisticko-nasljede/put-gradanske-hrabrosti/put-gradanske-hrabrosti-hrvatska/> (pristupljeno 29. ožujka 2023.)

Mirosavljev, Bojan. *Jubilej – Partizanska bolnica na Petrovoj gori*. Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske. <https://sabh.hr/jubilej-partizanska-bolnica-na-petrovoj-gori/> (pristupljeno 27. ožujka 2023.)

Naše nebo – Udruga za zaštitu noćnog neba. *Petrova gora – prvi međunarodni park tamnog neba u Hrvatskoj*. <http://www.nasenebo.hr/?module=blog&page=viewpost&post=petrova-gora-%E2%80%93-prvi-me%C4%91unarodni-park-tamnog-neba-u-hrvatskoj-.php> (pristupljeno 18. travnja 2023.)

Osmica. *Planinarska obilaznica Petrova gora*. <https://www.osmica.hr/planinarska-obilaznica-petrova-gora/> (pristupljeno 18. travnja 2023.)

Turistička zajednica općine Vojnić. *Lovački dom Muljava*. <https://www.tz-vojnica.hr/smjestaj/> (pristupljeno 18. travnja 2023.)

Popis ilustracija

Tablice

Tablica 1.	Troškovi realizacije projekta	27
Tablica 2.	Troškovi poslovanja za 1. godinu	28
Tablica 3.	Ukupni troškovi do prve godine poslovanja	30
Tablica 4.	Očekivani prihodi	31

Slike

Slika 1.	<i>Faze životnog ciklusa upravljanja projektom</i>	4
Slika 2.	<i>Raspored objekata Centralne partizanske bolnice</i>	12
Slika 3.	<i>Raspored objekata Centralne partizanske bolnice</i>	12
Slika 4.	<i>Lovački dom Muljava</i>	15
Slika 5.	<i>Planinarska obilaznica Petrova gora</i>	16
Slika 6.	<i>Projekt valorizacije Petrove gore</i>	17
Slika 7.	<i>Monumentalni spomenik Ustanku naroda Banije i Korduna</i>	19
Slika 8.	<i>Spiralne stepenice unutar spomenika</i>	21